звяры, якіх мог знайсці чалавек, упалявацъ, злавіць у сілкі, дапамагалі.выжыць. Тут, у такой сітуацыі, чалавек адчуваў сапраўдную ролю свайго зялёнага сябра, па-новаму ўспрымаў значэнне лесу, бо, не сакрэт, што калі не было пільнай парэбы, дык многае магло і забыцца ад першапачатковага ўяўлення пра пушчу. Для чалавека гэта характэрна, што пра нешта важнае пры наяўнасці менш значнага, можа проста не памятаць, "абыходзіцца без яго". У такіх выпадках аднаўлялася чысціня, натуральнасць узаемаадносін нашага продка і лясоў. Можна па-рознаму тлумачыць гэтую сувязь (падавацъ яе), але яна як была, так і ёсць, так і будзе. Лес абавязкова падтрымае, "У нас былі на тыя часы, ў каморы ў таку хоць нейкія запасы, маглі падацца, зрэшты, стрэльбу ўзяўшы, ў бор" (87).

Ацэньваючы ў цэлым ролю "Паляўнічых акварэлькаў з Палесся" Я.Лучыны для тагачаснай беларускай літаратуры, ды і для сучаснай таксама, абавязкова адзначым, што гэтак хораша, азартна, з веданнем справы і падрабязнасцей гэтага рамяства ні да яго, ні пасля яго ніхто не перадаваў у мастацкім творы. Паэт здолеў данесці, раскрыць унутраны свет палешука, паказаць наколькі цесна гэты чалавек быў злучаны з прыродай, як тонка ён яе адчуваў і што нават не ўяўляў свайго далейшага жыцця без яе існавання.

УДК 801.731

Пікула Л.У.

АСЭНСАВАННЕ ВЕРША "VITA BREVIS. PATRIA ETERNIS" НІНЫ МАЦЯШ

Пажадаў дабра мне друг зычлівы.
Добра мне.
Дзень, адмалку на журбу ўрадлівы,
У цане.

Ах, не час валошкавы мой тае –
То пылок
З трапятлівых крыльцаў асыпае
Матылёк!..

Vita brevis. Patria eternis.

Зорны цвет
Чалавечых дум аб шляху ў цернях,
Запавет.

Як не выйду больш на васільковы
Я парог –
Пагукай безмежжа гэтых словаў
Чатырох...

1989

Паэзія Ніны Мацяш – неацэнны скарб нацыянальнай культуры, духоўных, маральна-этычных каштоўнасцяў. Ствараючыся ў духоўных вымярэннях, паэтычны свет набывае духоўна-чалавечы змест. Таму яе вершаванае слова абуджае думку, пабуджае разам з лірычнай гераіняй весці пошукі маральнай ісціны, далучацца да народнага вопыту, пераадольваць недасканаласць.

"Філасофскі падыход да жыцця, філасофскае асэнсаванне рэчаіснасці – гэта ў большай ці меншай ступені ўласціва любому пісьменніку, які творыць па ўнутранай неабходнасці, душой і сэрцам. Філасофскі роздум уласцівы таксама людзям, якія сутыкаюцца з сапраўднымі праблемамі, з сапраўднай жыццёвай драмай, людзям, якія на самой справе пакутуюць і перажываюць. Пісьменнік - філосаф – гэта, як правіла, у нечым няшчасны чалавек. "[1, ст.6].

Лірызм паэзіі Н. Мацяш мае драматычны характар. Адчуваецца, што да канца зведана, перажыта тое, пра што напісана. Творы паэтэсы кранаюць "натуральнасцю душэўнай страсці, яе нявымучанасцю ва ўгоду фармальным кампанентам верша."[2, ст.30].

"Я ніколі не вытузваю з сябе вершы, я іх проста чакаю", [3, ст.3] – прызнаецца Мацяш. А чытач ці сінхронна з аўтарам перажывае змест, ці, што здараецца, відаць, часцей, разумее выкладзеныя мастаком слова думкі ў адпаведнасці са сваім уласным вопытам.

Думаецца, аўтар, калі творыць, не заўсёды здагадваецца, які ідэйны змест, падтэкст, галоўную думку вылучыць крытык у яго творы, але прапануем сваё асэнсаванне аднаго з вершаў.

Адметнае месца ў лірыцы Ніны Мацяш займае верш "Vita brevis. Patria eternis". Своеасаблівую функцыю выконвае назва, якую варта ўмоўна назваць ідэйным цэнтрам твора. Vita brevis. Patria eternis – Жыццё кароткае. Радзіма вечная. Гэты лацінскі афарызм пакладзены ў аснову верша Ніны Мацяш. Вечныя пытанні быцця з'яўляюцца важнымі для лірычнай гераіні. На нашу думку, фундаментам жыцця яна называе вернасць Радзіме. Гераіня (на наш погляд – сама аўтарка), на лёс якой выпалі пакуты, выпрацоўвае свае жыццёвыя ідэалы, што існуюць у свеце здаўна. Нездарма выказаны яны не на роднай паэтцы беларускай мове, а на адной з самых старажытных моў свету– лацінскай, – што сведчыць пра даўняе існаванне гэтага афарызма, пра тое, што сама паэтка – не першапраходца ў гэтым сэнсе, а толькі праз сваю прызму бачання сцвярджае спрадвечныя ісціны. Яна адна з многіх. Толькі пясчынка ў моры такіх жа маленькіх, як і сама. Але маленькая толькі ў параўнанні з даўнімі ісцінамі, якія пераходзяць з аднаго пакалення ў другое, нягледзячы на рух часу.

***Пікула Людміла Уладзіміраўна**, выкладчык кафедры замежных моў эканамічных спецыяльнасцей Брэсцкага дзяржаўнага тэхнічнага універсітэта.*
Беларусь, БДТУ, 224017, г.Брэст, вул. Маскоўская, 267.

Не кожнаму выпадае шчасце зразумець тое, што не падлягае сумненню. У Мацяш жа "самае патаемнае ляжыць на паверхні і на самыя складаныя пытанні знаходзяцца простыя адказы, якіх чалавек часам не бачыць і не чуе".[4, ст.17]

Усведамленне многіх жыццёвых ісцін праяўляецца праз штодзённае. Рэчы, здавалася б, звычайныя, могуць адгукнуцца ў паэтычнай душы, а пачуцці – выліцца ў філасофскія радкі, над якімі нельга не задумацца: *Пажадаў дабра мне друг зычлівы./ Добра мне.*[5, ст.238]. Два сказы, два радкі – а колькі сказана! Ужо адно тое, што чалавек пажадаў дабра, можа ўзняць лірычнай гераіні настрой. Але і чалавек гэты ў Мацяш – асоба. Вобраз яго паэтка выпісвае двума словамі "друг зычлівы". Гэта друг. Але дзякуючы інверсіі разумеем, што сэнсавую нагрузку нясе прыметнік зычлівы. Калі пажадаюць дабра, хочацца ўсміхнуцца, шчыра падзякваць. Гэта вонкава. А ў душы – *Добра мне.* Безасабовы сказ дапамагае выявіць стан лірычнай гераіні, а адасабленне яго ў асобным радку выдзяляе сказ у кантэксце, прымушае задумацца, што добрыя ўчынкі, шчырыя словы могуць сагрэць душу. І тым больш таму, хто ў гэтым мае патрэбу.

Калі наша думка правільная і лірычным героем верша з'яўляецца сама аўтарка, то становіцца зразумелым сэнс фразы: *Дзень, адмалку на журбу ўрадлівы,/У цане.* Так, як і душэўную спагаду, яна цэніць і час. Здавалася б, дзень – гэта так мала, прайшоў, і няма яго. Але "*дзень ... у цане*". Несумненна, гераіня ведае цану часу, нават і "*ўрадліваму на журбу*". Хоць і напоўнены ён пачуццём смутку, але ж гэта – каштоўнасць, таму што многае можна зрабіць нават і за адзін дзень. Вось і трэба паспець гэта зрабіць, бо жыццё незаўважна праходзіць крок за крокам, хвіліна за хвілінаю. У пэўны момант лірычная гераіня заўважае гэтую яго хуткаплыннасць і пужаецца: *Ах, не час валошкавы мой тае...*, не маладосць сыходзіць, не жыццё.

Тут спынімся, задумаемся над значэннем у кантэксце словазлучэння "час валошкавы".

Адным з нязменных вобразаў паэтычнага свету Ніны Мацяш з'яўляецца валошка. У вершаваных творах "прыродныя замалёўкі не адасобленыя, а ў паралелях з апісаннем душэўнага і эмацыйнага стану чалавека. Прыродныя з'явы выступаюць скразнымі вобразамі яе лірычных твораў, падкрэсліваючы частую адпаведнасць настрояў гераіняў твораў прыродным зменам."[4, ст.15]

Думаецца, аўтарскі афарызм "час валошкавы" ў аналізуемым вер-шы – гэта і тое кароткае жыццё васілька сярод жыта, якому наканавана памерці тады, калі лёс вырашыць, і таксама жыццё кволай, пяшчотнай чалавечай душы.

На першы ж план выходзіць галоўнае – адмаўленне, нязгода лірычнай гераіні: *...не час валошкавы мой тае.* І як нечаканае рашэнне, праз працяжнік,- *То пылок /З трапятлівых крыльцаў асыпае /Матылёк!..*

Сумненне ў разважаннях выражаецца шматкроп'ем. Гэта не выйсце з рэальнасці. Навошта адмаўляць тое, што ёсць? Жыццё не стаіць на месцы. Час ідзе хутка, няспынна. Чалавек сталы ўжо задумваецца над вечнымі каштоўнасцямі, а мудры яшчэ і не шкадуе жыцця, ведаючы, што і пасля яго фізічнай смерці Зямля не спыніць свой рух, застанецца вечны кругазварот, застанецца і Радзіма. Жыццё кароткае. Радзіма вечная. І трэба штосьці пасля сябе пакінуць Радзіме, нашчадкам. *Зорны цвет / Чалавечых дум аб шляху ў цернях, /Запавет.*

Такой духоўнай спадчынай можа стаць паэзія, "бо тыя вобразы, якія мы ствараем, існуюць не толькі на паперы, але жывуць і ў тонкім свеце,"[6, ст.4] – гаворыць паэтка.

"Зорны цвет чалавечых дум" – гэта россып слоў на чыстым аркушы, гэта пошукі ісціны чалавекам, адлюстраваныя на паперы. І гэта не проста думы, а думы "аб шляху ў цернях". А значыць няпростыя пошукі няпростых адказаў.

Канва верша ясная: у ім лірычная гераіня спрабуе знайсці (і знаходзіць) адказ на адвечнае пытанне – у чым сэнс чалавечага жыцця? У невялікім па памеры лірычным творы паэтка здолела праз душэўныя перажыванні сваёй лірычнай гераіні раскрыць сэнс афарызма, вобразна перадаць "адчуванне бясконцасці і разнастайнасці жыцця нават у межах чалавечага лёсу".[2, ст.30] Гэтае адчуванне выразна акрэслена ў апошнім сказе, які гучыць запаветам: *Як не выйду больш на васількова /Я парог – / Пагукай бязмежжа гэтых словаў /Чатырох...*

Калі не стане чалавека, застанецца яго Радзіма. Успомні аб гэтым і не сумуй. Хто жыў дзеля Радзімы, той зрабіў для яе ўсё, што змог. Азірніся, задумайся. Vita brevis – Жыццё кароткае. Patria eternis – Радзіма вечная. Думай аб вечным і жыві дзеля яго.

СПІС ВЫКАРЫСТАНЫХ КРЫНІЦ

1. Дзянісава Н. Аптымісты пішуць кепска // ЛіМ. - 2004. - № 12.- ст 6.
2. Тарасюк Л. Непадзельнасць // Роднае слова. - 1993. -№ 9. - ст 29-31.
3. Падаляк Т. "Хай жураўлём абернецца сініца..." Доля і шчасце паэткі Ніны Мацяш // Звязда. - 1999.-25 жніўня .- ст 3.
4. Калядка С. Вернасць радасці // Роднае слова. - 2002. - № 3.
5. Мацяш Н. Паміж ўмешкай і слязой. Вершы і паэмы(1962-1992) / Прадм. У. Калесніка. - Мн.:"Мастацкая літаратура", 1993.
6. Чэмер М. Вобразы, якія мы ствараем, жывуць у тонкім свеце // Настаўніцкая газета. - 2003. - 23 верасня. - ст. 4.

УДК 82:1

Столярчук С.П.

ПРОБЛЕМА ПРЕЕМСТВЕННОСТИ НРАВСТВЕННО-ЭСТЕТИЧЕСКИХ КОНЦЕПТОВ В ТВОРЧЕСТВЕ И.А. БРОДСКОГО ОТНОСИТЕЛЬНО ПАРАДИГМЫ РАЗВИТИЯ РУССКОЙ СЕМАНТИЧЕСКОЙ ПОЭТИКИ

Общее место исследовательских заключений о творчестве И. А. Бродского – признание за ним роли некоего масштабного «завершителя» русской поэзии, что порождает больше вопросов, чем ответов на них. «Эпилогичность» Бродского, несомненно, возникла в определенных исторических обстоятельствах и в силу объективных причин, но, с другой стороны, явилась результатом настойчивого осмысления собственной Судьбы Поэта – навстречу обстоятельствам поднялась мощная биографическая и автобиографическая легенда, также получившая по отношению к русской поэтической культуре «завершающий характер. Единство этих двух планов создаёт особые трудности при попытках вписать творчество Бродского в контекст историко-литературной традиции: влияний, перекличек и параллелей оказывается избыточно много, и подобная мозаика всегда готова рассыпаться в полном беспорядке. Весьма многозначителен и ответ самого поэта на вопрос о влияниях: «Навалом… и ни одного».

Однако так мы рискуем удалиться от самого смысла понятия традиции как выбора художественных возможностей, заложенных в опыте предшествующей литературы, когда

Столярчук С.П.*, ассистент кафедры классической и современной зарубежной филологии Брестского государственного университета имени А.С. Пушкина.*
Беларусь, БрГУ, 224665, г. Брест, ул. Советская, 8.